

Türk Edebiyatının “Kaptan”ı Attilâ İlhan’la Mülakat

Interview With Attila Ilhan “Captain” Of Turkish Literature

Öğr. Gör. Yahya Kemal BEYİTOĞLU

Adıyaman Üniversitesi Besni Ali Erdemoğlu Meslek Yüksekokulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Bölümü,
Adıyaman, Türkiye,
ORCID: 0000-0001-6421-8939

ÖZET

Türk edebiyatının nevi şahsına münhasır sanatçılarından biri olan Attilâ İlhan; şiir, roman, deneme, senaryo gibi türlerde eserler yazmış olmakla birlikte genellikle şairliği ile ön plana çıkmıştır. Edebî kişiliği yanında düşünce adamlığı yönü de ağır basan sanatçının düşünce dünyası ile ilgili bilgilere eserlerinden ve kendisiyle yapılmış görüşmelerden ulaşılabilmektedir. Bu amaçla yayımlanma ihtiyacı hissedilen bu mülakat; 2003 yılında, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Doç. Dr. Mümtaz Sarıççek danışmanlığında tarafımızca hazırlanan “Attilâ İlhan’ın Şiirlerinde İstanbul Temaları” adlı bitirme tezinin “Mülakat” bölümünden oluşmaktadır. Şairin ölümünden iki yıl önce yapılmış olan bu görüşmede sanatçıya “şiir ve İstanbul” hakkında sorular yöneltilmiştir. Bu bağlamda yazının özellikle Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri, İstanbul ve Attilâ İlhan üzerine çalışacak araştırmacılar için yararlı olabileceği söylenebilir. Ancak Attilâ İlhan bu mülakatta, sadece şiir ve İstanbul hakkındaki görüşlerini değil; dil, tarih, kültür gibi konularda da değerli düşüncelerini ve yer yer anılarını da bizlere aktarmıştır. Mülakat, 5 Şubat 2003 tarihinde The Marmara Oteli’nde ses kayıt cihazı ile ve kıymetli arkadaşımız Gökhan Engin’in yardımları sayesinde gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Attilâ İlhan, mülakat, şiir, İstanbul.

ABSTRACT

Attila Ilhan, one of the unique artists of Turkish literature; although he wrote works in genres such as poetry, novels, essays and scenarios, he generally came to the fore with his poetry. Information about the world of thought of the artist, whose literary personality and intellectual aspect predominate, can be obtained from his works and interviews with him. For this purpose, this interview, which needs to be published; in 2003, it consists of the “Interview” section of the graduation thesis named “Istanbul Themes in Attila Ilhan's Poems” prepared by us under the consultancy of Assoc. Dr. Mümtaz Sarıççek. In this interview, which was held two years before the poet's death, questions were asked to the artist about “poetry and Istanbul”. In this context, it can be said that the article can be useful for researchers who will work on Turkish poetry in the Republican Period, Istanbul and Attila Ilhan. However, Attila Ilhan does not only express his views on poetry and Istanbul in this interview; He also conveyed his valuable thoughts and memories to us on subjects such as language, history and culture. The interview was held on February 5, 2003 at The Marmara Hotel with a voice recorder and with the help of our dear friend Gökhan Engin.

Keywords: Attila Ilhan, interview, poem, Istanbul.

Yahya Kemal Beyitoğlu: Her insanın bir hikâyesi vardır, Attilâ İlhan’ın hikâyesi nedir?

Attilâ İlhan: Şimdi burada en enteresan şey, sanıyorum birçok bakımdan Attilâ İlhan’ın hikâyesi söylenebilir. Şöyle bir laf vardır: “Her kitap dokuz şekilde okunabilir.” yani bu kitabı alırsın, bu kitabı okuyacaksın, o kitabı okurken doğrudan doğruya duygular açısından okuyabilirsin. Yahut duyguları bir kenara bırakır, toplumsal ilişkiler açısından okuyabilirsin. Onu bir kenara bırakıp onun içerisindeki sosyal ve ekonomik çerçeve açısından okuyabilirsin. Tıpkı bunun gibi bir insana bakışta da birçok okuma biçimi vardır. Onun için Attilâ İlhan’a da ne taraftan bakacağına bağlı.

Y.K.B.: Biyografik, kısa.

Attilâ İlhan: Buradan bakarsan iki şey çok ağır basıyor benim hayatımda: Bir tanesiecessüs. Ben çok meraklı biriyimdir. Hayatımı yönlendiren hep merak olmuştur yani. Nâzım Hikmet’i merak etmişimdir, başıma o yüzden inanılmayacak olaylar gelmiştir. Batıyı merak etmişimdir, bir Dante

gibi başıma bir sürü dert salmışımdır. Az daha Kongo'ya gidiyordum Afrika'yı merak ettiğim için. Yarı yoldan döndüm, geldim. Bu bakımdan tecessüs çok büyük bir rol oynar benim hayatımda. Daha bu çocukken meydana çıkmış çünkü aldığım her oyuncuğu içinde ne var diye kırdırdım. Yani içinde bir şey var bunların diye kırdırdım. Hatta bir bana pedallı resmi de vardır, dergilerin birinde çıktı kitapların birinde, çocuk ben kara bir oğlan binmişim ona o pedallı bir otomobildi o, o zaman için ve dünyanın parasını vermişlerdi herhalde almak için, ben bir hafta falan kullandım, daha sonra bunu kırarım diye başladım. Değil aile kıramadı yani benim Emine ninem kıramadı, şu kıramadı, bu kıramadı... Marangoz getirdik, marangoz kırırverdi. Böyle meraklıyım, içinde ne var onu görücem. Bu merak, benim hayatımda çok büyük rol oynadı. Çok büyük sıkıntılara düşmeme neden oldu. Ancak bu tecessüs, aynı zamanda tabii müthiş bir öğrenme ihtirasını içeriyor ve ben de öğrendiğimi iyi kullanabilen, kafasında iyi tutabilen bir öğrenci oldum hep. Okulu hiç sevmedim ama hep birinci oldum. Bütün okuduğum okullarda birinciydim ben. Bütün iftihar levhalarında resmim çıktı o zamanlar. Ama aynı zamanda da kovuldum solcu diye okullardan. Böyle bir terslik içinde oldu. Demek ki; tecessüs, öğrenme ihtirası ağır basıyor bir kere bende. Bu çok önemli bunun dışında sorumluluk duygusu, aşırı mertebede bir sorumluluk duygusu vardır bende. Mutlaka kendimi bir şeyden sorumlu hissederim ve o hissettiğim şeyi de sonuna kadar yaparım, bırakmam diye bir şey söz konusu değildir. O yüzden sözünde duran, dakik... Mesela beni askerde, bölüğün yüzbaşısı değişti, geldi beni askere talim yaptırırken görmüş ve adımı çağırılmış ve harbiyeden ne zaman çıktın diyor ve o kadar adapte olmuşum askerliğe, ciddiye alıyordum. Hâlbuki şair kısmı, romancı kaçaktır hep askere gitmek istemezler, hâlbuki ben çok keyifle askerlik yaptım. Her zaman da söylerim beni şimdi de çağırırsalar yine giderim büyük de bir keyifle yaparım yine. İşte bu denli sorumluluk duygusu, bu iki şey yani merak, öğrenme ihtirası, sorumluluk duygusu. Üç şey bu aslında Attilâ İlhan bu, çok özet.

Y.K.B.: Attilâ İlhan'a göre şiir nedir?

Attilâ İlhan: Şiir, şimdi şöyle bir şey söyleyebilirim: Şiir aslında insanların bir ihtiyacı değildir. Hiçbir insan şiir ihtiyacı duymaz, durup durduğu yerde hadi "Ah bir şiir okuyım..." diye, ben bunu nadir görüyorum. Şiir ne zaman ihtiyaç hâline geliyor? İki sebepten ihtiyaç hâline geliyor: Eğer insan gerek toplumsal gerek bireysel olarak bir gerilim, bir diyalektik içindeyse o zaman onda birtakım duygular birikiyor, bu duyguları ifade etmek ihtiyacı duyuyor fakat o duygulara isim koyamıyor. Bu duygulara şairler isim koyar, onların koyduğu şeyleri okuduğu zaman "Ha, işte buydu o!" diyor. Bu bakımdan şiir ancak imkânsız durumlarda, zor durumlarda bu zorluğu çok geniş manada alabilirsin yani bu bir devrimden önce de olabilir: sosyal, bir açlık grevinde de olabilir: ekonomik ama bir aşıklık döneminde de olabilir: bireysel. Böyle zor durumlarda insana bir manada destek olabilen bir sanat dalıdır fakat çıkışı tamamen biliyorsunuz iktisadidir. Çünkü ben Marks izahına inanıyorum yani insanlar önce ava gidecekleri zaman yahut hasat zamanı birtakım danslar yapıyorlar, dualar ediyorlardı. İlk defa orda şarkı sözü olarak belirdi şiir. Ondan sonra şarkı, müzikten kendini ayırdı ve öyle devam etti yani çıkışı aslında üretime dayalı ama sonradan böyle bir fonksiyon olmuştur. Her zor durumda şiire yapışırlar. Harp edecekse çıkar kürsüde şiir okur. Aşık, şair, gidersin şiir okursun. Böyle yerlerde kullanılır.

Y.K.B.: Türk şiirinin dünü, bugünü, yarını hakkında neler söylersiniz?

Attilâ İlhan: Şimdi bu var ya, bunun üzerine kitap yazılır. Üçüncü sorunun üzerine oturur kitap yazarsın. Şimdi efendim, Türk şiiri önemli bir şiirdir. Benim düşünceme göre zaten Doğu ile Batı arasındaki önemli farklardan biri budur. Yani Batıda şiir, bizim kadar önemli değildir. Bizde şiir o kadar önemlidir ki nesir yoktur yani.

Y.K.B.: Şair bir milletiz.

Attilâ İlhan: Ha öyle, yapısı o ama yani şiir bizde şiirle yazılmış yemek tarifi bile var tarihimizde. Bahnâmelerin bir kısmı ki sefâhat kitaplarıdır, seks kitaplarıdır, manzum şekildedir. Esas şiirdir, o yüzden bizde doğru dürüst nesir yoktur. Yani Aşık Paşa'yı falan okuduğun zaman nesrini, bir cümle

dört sayfa sürer bir türlü bağlayamazsınız. Nesir mantığı yoktur ama şiiri çok güzel oturturlar. Şiir yapımız çok sağlam. Bütün Asya'nın böyle, İran'da fevkalade güzel şiir var. Hindistan'a bakıyorsun orda öyle, Orta Asya öyle, Ruslar öyle her türlü şiir çok ağırdır. Onun için bizde şiir bir kere esastır. Yani asıl olan şiirdir. Edebiyat deyince bir insanın şairliği akla gelir, bu hususta başka bir şey gelmez. Romancı filan da yoktu. Şimdi şiir bu kadar esas olduğuna göre bizim çok da iyi bir şiirimiz olması lazım, öyledir. Yani bizim klasik şiirimiz biraz meraklıysan, hevesin de varsa, incelersen; görürsün ki, hiç aşağı kalmayan bir şiir rüzgârlarında fevkalade güzel bir şiirdir. Büyük şairlerimiz vardır. Bir defa destanlar var daha Asya'dan gelen, onlar olayı da anlattıkları için bizim yapımız hakkında da çok güzel bilgiler veriyorlar. Şimdi mesela Dede Korkut'u okuduğunuz zaman şunu hemen görürsünüz: O kadar şairdir ki nesri kafiyelidir. Kafiyeli nesir yaparlar, bizde onun adına secili nesir derler. Secili nesir, kafiyeli nesir aslında bizim şiirin üstünlüğümüzün bir başka yönüdür. Ancak Batı'yla temasımız belirli bir aşamaya geldikten sonra bugün yaşadığımız manada düzyazıya merak veyahut ihtiyaç hasıl olmuştur. Orda da bana göre bir yanlış yapılmış, o yanlış da çok çekiyor Türk edebiyatı. Mesela şey döneminde sanıyorum eski hariciye nazırları döneminde reisülküttap diyorlardı onlara, ondan sonra hariciye vekili, hariciye nazırı falan dendi. O dönemde, yabancılarla olan iletişim sırasında kefare diliyle yazılmış bir sürü yazı geliyordu. Onları tercümanlara çevirtip Türkçesini öğrenmek lazım, sarayda tercüman kullanmaları mütercim kullanmaları lazım, daha doğrusu gerekiyor fakat biz o işte biraz o zamanlar hava alıyoruz. Yani Türk tercüman yok, mütercim yok, azınlıklardan var. Egemen azınlık çoğu Ermenidir. Dışişleri bakanlığının mütercimleri Ermeni, Ermenilerin Türkçesi iyidir aslında öbürlerine nazaran fakat kendi mantıklarına göre bir Türkçe konuşurlar. O Türkçe ile çevirmeye başlıyorlar ve o Türkçe sonradan nesir Türkçesi oluyor. Hangisi biliyor musunuz? Hani fiilin mutlaka sona geldiği cümleler var ya, orda tipik Ermeni cümlesidir. Çünkü Türkçe öyle konuşulmuyor. Yani Türkçede fiil mutlaka sona gelir diye bir şey yok. Hayır o, Ermenilerin bulduğu mantık, o aslında benim düşünceme göre çünkü Türkçenin böyle bir mantığı yok. Öyle yazdığım zaman da hele bu bir romansa "Ahmet geldi, kapıyı açtı, dışarı çıktı, birini gördü..." hep böyle bir acayip yeknesanlık oluyor ve güzel olmuyor. Bunu anlayan edebiyatçılarımız vardır yani bunların içinde mesela Falih Rıfkı Bey hemen aklıma geliyor, çok güzel bir Türkçesi vardır. Hiç aldırılmaz sonunda fiil diye bir şey yoktur Türkçede. Tanpınar vardır. Tanpınar'ın Türkçesi o kadar güzeldir ki... Cemal Bey vardır. İstanbul'da öyle bir Türkçe yoktur. Şey de öyledir bir de yalnız onun ters yanı var. Nurullah Ataç da öyledir. Yalnız Nurullah Ataç öyle yazmamıştır ve kendine göre bir Türkçe yazdığını sanıp Rumeli ağzıyla Türkçe yazmıştır. "Görürüm ben onu, yaparım oradan geçerken..." gibi böyle bir devrik cümleyi getirmiştir ki o Rumeli ağzıdır. Rumeliler öyle konuşurlar ama neticede ortaya bir nesir çıkmıştır. Bu çıkan nesrin içerisinde iyi kullananlar var, kötü kullananlar var. O nesir Türk şiirini etkilemiştir de. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki mesela Cumhuriyet Döneminde İnönü'den sonraki safhada Türk şiiri gittikçe biraz da öztürkçenin etkisiyle bir çeviri şiiri hâline dönüşmüştür. Yani yarı yarıya düzyazıya benzeyen mısra olmayan bir Türkçe şiir ortaya çıkmıştır. Hâlbuki klasik Türk şiiri öyle değildir. Bizim şiirimiz ahenk üzerine kurulur yoksa aruzu niye alalım? Aruzu alıyorsun, aruzla söylüyorsun ki hayır ben onu kullanmayacağım, o zaman nesre düşüyorsun tabii nesre düşüğün andan itibaren şiir göz dolduran bir hâle geliyor. Hâlbuki şiir söylenmek için yazılır yani şairler şifahidirler. Bizim bütün şairlerimiz şifahidirler. Hâlâ Anadolu'da var o şifahi şairler sazla söyleyen ozan dediklerimiz. Bu bakımdan Türk şiiri aslında ahenge ve o da onu da söylememiz lazım doğaçlamaya dayanan bir şiirdir. Bizim şairlerimiz ne kadar böyle irticalen söyleyebilirse o kadar başarılı sayılırlardı. Çünkü ben çocukluğumda çok iyi hatırlarım çünkü benim babam divan şairi ayarında şiir yazardı. "Şair dediğin aruz kalıplarıyla irticalen mısra düşüren adamdır." derdi ve ben bunu yapabilmek için Bahçe dedikleri yerde Gavur Dağları'nda aylarca çalıştım. Bir aruz vezniyle mısra düşürebilmek irticalen diye 400 kadar da şiir yazdım oralarda divan tarzında. Bunun büyük bir yardımı olmuştur Attilâ İlhan şiirinin oluşmasında. Çünkü bugün çoğu insan farkında değildir, izah da edemiyorlar, niye olduğunu. Yeni Türk şiirinin çeşitli biçimleri var, çeşitli şairleri var. Bunların içinden bir kısmı çok da güçlü, fakat bir türlü halka yayılamıyorlar. Ne yapıyor da Attilâ İlhan şiirlerinin içinde

gâvurca kelimeler olduğu halde bilmem basitçe dil kullanmadığı halde dağdaki çoban bile okuyor herifi, nasıl oluyor yani? O sesle oluyor. Çünkü o sesi ben bizim şiirimizde sürdürüyorum. Halk, sesi tanır ve benim sesimi tanır. Çünkü bu ses ezanda var, sokaktaki satıcının, seyyar satıcının bağırışında var, mevlitte var, ninnilerde var bu ses, her tarafta var. Bu Asya'nın sesi, o sesi işte ben çocukluğumdaki bu çalışmalar, babamdan öğrendiğim divan şiiri, sonra o şiiri okurken edindiğim izlenimler ve modern çağın gereklerini iç içe geçirip bir sentez çıkardım, o sentezi seviyor halk. Çünkü diyor ki bu benim, öteki şiir gâvur. Şimdi Türk şiirinin yarını bu sentezi geliştirmemize bağlı. Bu sentezi geliştiremezsek ne olur? Şimdi İstanbul'da yaşayan birçok şair var, bunların şiir kitaplarının başına gelen olur. 200 tane basıyorlar 100 tane satamıyorlar. Kimse okumuyo, kimse ilgilenmiyo, kimse onları tanımıyo. Onlar da bu halk eşek diyorlar. Hayır bu halk eşek falan değil! Bu halk kendine ait olanı seçiyo, onu alıyo, öbürünü istemiyor. Oysa Türk şiirinin geleneksel vasfını bir defa mutlaka bilmesi lazım, yükseltilmesi için içine alması lazım. Onu içine alamadığı takdirde onun dışında kaldığı veya onu dışladığı takdirde kalabalıklara intikal mümkün değil, kalabalıklara intikal etmeyen bir şey yaşamaz, yaşayamıyor da. Böyle büyük şairlerimiz var nutuklar atıyorlar, söylüyorlar sonra bakıyorsun o şairi kimse ne biliyor, ne okuyor; olmuyor. Bir de benim düşünceme göre ben onu iddia etmişim şimdi de var gene eğer bir şairin şiirleri ezberlenmiyorsa at! Yani şiir ezberlenirse yaşıyor, ezberlenmezse yaşamıyor. Şimdi kim Cenap Şehabettin'i ezberler bilir, bilmez. Cenap Şehabettin kötü şair mi değil, iyi bir şair ama bilinmez. Onun için demek ki, Türk halkının benimseyeceği, onunla özdeşleşeceği bir şiir geliştirmek gerekiyor. O şiir de ancak bizim klasiklerimizi iyi özümseyerek olabilir. Buna ek olarak yabancı klasikleri de öğrenmek tabii daha iyidir. Hem onu hem onu bilersen hem mukayese yapabilirsin hem her kişiden yararlanabilirsin. Benim yapmaya çalıştığım da buydu zaten. Türkiye için düşündüğüm de budur. Yeni şairler o düzyazıya benzeyen ve o gözle okunan çeviri tarzındaki şiirden vazgeçtikleri takdirde sahiden bizim klasik aruz ve klasik tekke şiiri yani tasavvuf şiiri ve onların seslerine sahip çıkıp onları modernleştirebildiği ve bugünün duygularını onların içine sokarak ifade edebildiği zaman bizim klasik şiirden modern Türk şiir sentezini yapmış oluruz. Aksi hâlde şiir gittikçe okunmaz hâl gelecektir ve onun yerini tıpkı iyi sinema yapamayınca onun yerine Yeşilçam'ı yaptın Western sineması oldu. Şimdi Nürnberg şiiri çıkıyor, plakları yapılıyor, kasetleri yapılıyor, televizyonlarda okunuyor. O aslında şiir falan değil o rep gibi bir şey. Onu yapıyorlar, onun söylediği halkın rağbet göstermesinin sebebi asıl şairlerin yanlış yolda olmasındandır. Eğer asıl şairler doğru dürüst şiir yazsalar halk onları pohpohlayacak. Fakat yapamadıkları için bunun kalıcı kanıtı da ben, Hasan İzzettin, Nâzım Hikmet, Yahya Kemal onları okuyorlar. Ahmet Muhip bunları alıp okuyorlar. Niye öbürlerini okumuyorlar? Çünkü yazdıkları şiir değil çünkü ikisi de olmayınca halk okumuyor.

Y.K.B.: Şiirlerinizin bestelendiğini de biliyoruz.

Attilâ İlhan: Çok besteliyorlar. Doğru doğru hatta bana da demiştir ki rahmetli Ahmet Kaya: "Zaten bestesi içinde bunların." dedi. "O kadar yatkın." dedi. Bir kısmında zaten aruz ahengi çok açıktır hele şarkı diye yazdıklarım, zaten klasik şarkı ruhundadır. Aşağı yukarı sadece aruzu ben uyduramıyorum orda yani bir makamı aynen kullanmıyor ama birçoğunda o makamları buluyorlar. Çocuklar bana getirirler. Nokta, altı çizgi, nokta; feilatün, mefailün bulmuş o çünkü benim içime sinmiş bir defa çok yüksek bir ritim, o ritmi yakaladın mı fevkalade güzel mısralar çıkar ve akılda kalır, ezberlenir, hatta şunu söyleyebilirim zaten iyi bir şiir ezberlenmek cehdini gerektirmez, kendiliğinden ezberlenir. Yani okurken, okurken ezberlensin hadi şunu ezberliyim diye çalışmana gerek yoktur. Sanıyorum burada ifade ettik onu değil mi?

Y.K.B.: Attilâ İlhan bir İstanbul şairi midir? Nedim, Yahya Kemal, Attilâ İlhan ortak bir çizgi oluşturur mu?

Attilâ İlhan: Attilâ İlhan bir İstanbul şairi değil, İstanbul için şiir yazdı ama Attilâ İlhan Paris için de şiir yazdı, İzmir için de şiir yazdı, başka şehirler için de yazdı ve onlar da az değildir, bir haylidir. Nasıl İstanbul şairi değil? Ama İstanbul şairliğinin özelliklerini taşır, niye taşır? Çünkü

bizim klasik şiirimizde İstanbul'un özel bir yeri vardır. İstanbul şiirlerinin özel bir yeri vardır. Sen de o çarkın içindeysen, o şehirde yaşıyorsan sen de kendi İstanbul şiirini üretirsin. Benim İstanbul şiirimi üretmem de kendime mahsus olacaktır tabii o da herkesi şaşırtmış, herkesi şaşırtmışımdır. Çünkü bizim İstanbul şiiri nerdeyse aristokrattır klasik şiirimizde. Benimki külhanbeyi çıktı, yani halk şiiri çıktı, tabii böyle olması da çok doğaldır. Bir de ayrıca burada ilginç bir noktaya işaret etmeliyim, başka kitaplarda da söyledim ben ama burada da şöyleyim. Burada şehir şiiri olayı ortaya çıkıyor, Türk şiirinde benden önce şehir yoktur yani şehir üzerine, şehrin atmosferi üzerine büyük şehrin yaşantısı, duyguları üzerine hiç yoktur. İlk bunları ben yazdım. Ben bunları yazdığım zaman bir kumar oynuyordum. Yani bunu çocuklar seveceklerdi ya da hiç havaya, suya yazmış olacaktım. Türkiye'nin gelişmesi bu istikamette oldu, yani Türkiye şehirleşti. O zaman bir tek üniversite vardı, 80 tane üniversite oldu. O zaman üniversiteye gelip o duyguları yaşayan çocuklar İstanbul'da, şimdi 80 şehirde birden yaşıyor. O zaman benim şiirler çok okunuyor. Tam onların duygularına, heyecanlarına, içinde buldukları çıkmazlara hitap eden, hani o dediğim zor durumlara karşılık olan şiirler okuyorlar. O yüzden de tam bir çözüm ifade ediyorlar. Şehir şiiri, şehir romanı bana göre Türkiye'nin gelecekteki roman tarzı, şiir tarzıydı. Ben bunu denedim, bunu seçtim, iyi de oldu. Çünkü Türkiye şehir oldu, büyük şehir oldu. İstanbul'un Yahya Kemal Bey'in İstanbul için yazdıkları bence tabii ki çok güzel şiirler, çok da severim fakat benim düşünceme göre de Yahya Kemal Bey de çok tek başına değil. Yahya Kemal'in arkasında da ben biraz Nedim'i görüyorum, biraz Şeyh Galip'i görüyorum. Yani o, ikisinden bir sentez çıkarmış ki aslı da bu zaten şairliğin. Ama orda kalmamış Jose Maria de Heredia'nın da etkisindedir, o da bir yabancı isimdir. Biraz Balzac ve Baudelarie de var geride. Bunlardan çok güzel sentez yapmış. Hem divan tarzı şiirleri çok başarılı hem divan tarzında olmayan Batılı tarzdaki şiirleri İstanbul için gerçekten güzeldir. Ayrıca da inanılmayacak bir şey yapmıştır. Her semt için ayrı bir şiir yazabilmiştir İstanbul'da hakikaten güzel şiirlerdir. Bir de şiiri basite icra etmek zorundadır çünkü büyük şairler hep böyle yaparlar. Basite icra ederken zaman zaman gene yaşlılığında nesre düştüğü oluyor, yani kayıyor. Aruz olduğu halde bakıyosun ritim kayıyor, bu biraz da Tevfik Fikret'te de vardır, Tevfik Fikret'te de olmuştur. Bütünüyle böyle söyleyebilirim. Attilâ İlhan'la Yahya Kemal'in ortak bileşkesi var mıdır? Şimdi o şöyle bir şey bunu ilk keşfeden ve bana söyleyen bir Alman olmuştur. Bu çok şaşırtıcı bir şey. Sizin şiirinizde dedi ben Yahya Kemal'in çoğu bir yer bir etkisini gördüm dedi. Aferin dedim. Bak işte adam böyle olur kadını bunu söyleyen. Türkiye'de yaşayan, Türkçeyi çok iyi bilen bir Türk genci sonradan ayrılmış kocam beni aldattı, onun için ayrıldım. Çok şeker bir kadın benim şiirleri Almancaya çeviriyor dedi: "Böyle bir şey sezdim yanılıyor muyum?" dedi. "Hayır yanılmıyosun." dedim. Yalnız Yahya Kemal yoktur, Bâki de vardır. Bende ikisi de bir yerde yani. Bâki'yi de çok rahat hissedebilirsin, Nedim'i çok rahat hissedebilirsin. Çünkü o beş tane beş Allah'ın belâsı divan şiirinde Fuzûlî, Nedim, Bâki bunlar Şeyh Galip esastır. Onların hepsi vardır, hepsinden bir şey süzeceksin, özümseyeceksin. Modern zamanlarda biraz Fikret vardır, biraz Yahya kemal vardır. Nâzım vardır, bunlar hepsi ama bende Dadaloğlu vardır, ayrıca Gevherî vardır, Bayburtlu Zihni vardır, onlar da vardır. Zaten bütün mesele buradan çıkıyor. Yani hem halk şiirini, hem divan şiirini, hem modern şiiri öyle bir özümseyeceksin ki bunu sonra kendi kalıbına döküp çıkarttığın zaman ortaya çıkanda onların hepsi hem olacak hem de görünmeyecek işte sorun bu. Çünkü bizim şunu sentez olarak aldığın zaman Osmanlı-Selçuklu kültür sentezi nedir? Şimdi biri çıkar der ki bu halis bir İslam kültürüdür. Bunu şeyime, külahıma anlat! İşte bunun aslı ne? Bakıyorsun bizim yapay bir kültürümüz var, bu yapay kültür nerden geliyor biz bunu Asya'dan getiriyoruz. Oradan gelirken bir kültür getiriyoruz. Tamam sonra burada yerleşiyoruz ve burada yalnız yerleşmekle kalmıyoruz, ta Tuna'ya kadar gidiyoruz. İnsanların bir kültürü var, kaç nesil, kaç devlet... Bu ikisinden bir sentez yapıyorsun. İşte bu sentezi yaptığın zaman ne oluyor? Asya'dan getirdiğin kültürde Müslümanlık var doğru Müslümanın içinde ne oluyor? Arapça ve Acemce var, bu kişinin kültüründen bir şeyler alıyorsun. Mutfakta da aynı şey Türk mutfağına bakıyorsun bu tarafa gelince orada birtakım tatlılar var, Asya'ya bakıyosun o tatlılar yok. Bunlar nerden çıktı? Ha bi kere çok derin bir Bizans-Roma kültürü var, sonra burada bayağı yerleşik bir Ermeni kültürü var

ki kökü nerelere kadar gider onu bilmem... Bunu özümsemeye başlıyor. Çünkü Osmanlının klasik manada İslam olduğunu savunabilmek çok zor. Bizim Anadolu tarikatlarına bakın hepsi Bâtını yani boşversene sen biz böyle yapalım demişler. Yani İslamiyet iyi güzel de biz böyle yapalım hepsi kendine göre bir yol tutturmuş. İş böyle olunca yani bizim Müslüman çocuklar aşırı Müslüman çocukları deli ediyorum diyorum ki, nasıl bir Sünnî padişah ve halifedir ki ordusu Bektaşî'dir? Hadi bakalım, gel bunu çöz! İşte bu Bektaşî bir orduyla savaşıyor yani ona en başta karşı olan sonra bu nasıl halifedir ki annesi Hristiyan, karısı Hristiyan, bütün sülale böyle... Onun için Türklerin Müslümanlığı biraz yukarda Müslümanlık öbürleri kadar değil. Evet, Allah adına gidiyoruz, savaşıyoruz tamam, bunların hepsi tamam da ama tam bir benimseme yok öbürleri gibi. Biz kendimize göre temsil etmişiz, böyle bir şey çıkıyor. Onun için bütün bunların hepsini bilmek... Doğu ahlakı da Batı ahlakı da hiç uymuyor. Eğer iyi şairsen, onları kavransan, yeteneğin de varsa yapacağın sentez çok etkili olacağı açık ama bunları içermesi lazım. Şimdi buradan da bir yere geliyoruz, geldiğimiz yer şurası, bence çok önemli; şimdi bizim Türk şiirimiz Mustafa Kemal Paşa'dan sonra Anadolu şiiri olma savaşına girmiştir. Roman da Anadolu romanı olma savaşına girmiştir. İsmet Paşa zamanında birdenbire klasiklerin çevirisiyle Yunan-Latin kökenine doğru bir hücum oldu. Yani onlar ne yaptıysa biz de yapalım havasına girildi. Helenistik şeye girelim dediler. Buna gerek yoktu. Neden? Çünkü bizim zaten ümmet kültürümüzün içinde bu var. Yani Bizans'ı özümserken Roma'yı da özümsemişin onun için bir daha yeniden onlara bakıp da taklit yapmaya gerek yok, sen zaten Roma etkisi içindesin, o senin ümmet kültürüne geçmiş, çok güzel geçmiş hem de. Çünkü bakın bizim Asya'da zeytinyağlı yemek yemezler. E, bizim burada zeytinyağlı mutfağımız çok iyi. Bu nerden geldi, bu Yunan-Latin nasıl onu biz özümsemediyse onların şiirini de özümstedik, nesrini de özümstedik. Onun için bir daha buna kalkışmak yanlış bir şeydi ve yanlış oldu, tutmadı çünkü bu zaten var bizde, içimizde o bakımdan nereden bakarsan baksan bizim şiirimizin içindekilerden bir sentez çıkarılmış onu sürdürmek lazımdır. Onun için mesela bunu üç şairimizden Cumhuriyet Dönemdeki biri çok iyi anlamıştır, öbürünün anlamaya vakti olmadı, diyebiliriz. Mesela Nâzım Hikmet'in yazdığı ilk şiirlere bakın Nâzım Hikmet "Simavna Kadısı"na kadar olan şiir kitaplarında Mayakovski konstrüktivist şiirin havasındadır. Öyle şiirler yazar ama birdenbire değişir ve Mevlânâ havası ondan sonra efendim Gazali havası... Çünkü onları hapishanede okuyordu. Bütün bunları okudukça birden fark eder ki aslında konstrüktivist şeyi değil şiir Maykovski'nin fütürist şiiri, Marinetti'nin şiiri neticede Batıdaki bir şairin taklidi oluyor. Onu hemen bırakır ve "Bedrettin"den itibaren bir sentez yapmaya başlar ve benim düşünceme göre Nâzım'ın en büyük şiirleri o sentez başladıktan sonra yazılıyor ve Türkiye'den gidene kadar sürüyor. Türkiye'den gittikten sonra yazdığı şiirlerin bir kısmı çok zayıf ama Türkiye'de yazdıklarıyla sentezini yapıyor ve Türk şairi oluyor. Ha! Rubai de var, gazel de var, ne istersen var hepsi modernleşmiş. Öteki Orhan Veli, başlarken sürrealistlerin etkisinde bir sürrealist gibi yazıyor. Kendine göre bir tür unsurlar katmaya çalışıyor, daha çok sonradan halk şiirine doğru bir sentez yapma teşebbüsü var, önce onu ben kendiliğinden yaptılar sandım. Garipçiler değilmiş, o zaman şey eee bu çok komik tabii yani herhalde seçime girmek o zaman Halk Partisi içerisinde şeyi yazan "geceleyn bir ses böler uykumu, içim ürpermeyle dolar, neredesin" diye bir şiir vardı, o şiiri yazan bir şair vardı. Aynı zamanda CHP'nin ileri gelen adamıydı. Adı aklıma gelmiyo şu anda. Bu zat bir dergi çıkarıyordu o zamanlar adı Ülkü'ydü. CHP'nin dergisiydi, orada Anadolu şiiri tezlerini savunuyordu, kendisi de öyle şiirler yazardı. O zaman bunlar para kazanıyorlarmış, böyle şiirler yazdıkları zaman koşmaya benzer halk şiirine benzerse onlara iyi para verirmiş o zat. Adı aklıma gelir belki. Ondan sonra buna ben önce inanmadım, hadi atıyosun bu kadarı olmaz dedim. Fakat sonra siz de okursanız bulacaksınız, Oktay Rifat'ın bir şiiri var. "Her koşmana bir öpücük var dedi" diyor. O zaman dedim ki bu olabilir bunlar koşmaya bir şey veriyorlar. Böyle bir deneme yaptılar. Fakat onlar sentez yapamıyorlar yani Nâzım'ın yaptığını yapamadılar. Nâzım sentezi yaptı çıkardı. Okuduğun zaman görürsün. Hâlbuki birçok şiiri nerden bakarsan bak adam nerde olduğunu biliyor. Bunlar yapamadılar. Orhan bilirdi öbür ikisinin bildiğinden emin değilim. Çünkü şey bayağı ecnebidir, Melih Cevdet zaten bir zekâ şiiri yazar yani şiiri duygudan ziyade zekâyâ dayanır. Onun

için insana geçmez pek şiiri. Bir de iddia vardır tabii bunu da yazmazlar; Rum'dan dönmedir ailesi diye, tipi de benzer rahmetlinin Bu yüzden Oktay Rıfat zaten öyle. Çünkü Oktay Rıfat, Nâzım'ın soyundandır. Onlarda hem Polonyalılık vardır hem Fransızlık vardır. İkisi de karışmıştır. Nâzım'da da vardır. Fakat Nâzım çok iyi bir şair olduğu İçin tabii sentezi buldu, döktü. Orhan dökemedi. Şimdi yapılması lazım gelen nedir? Şimdi yapılması gereken aynı şeydir. Klasik şiiri çok iyi bilecek, klasik şiir derken halk şiiri, tekke şiiri, tasavvuf hepsi içinde divan şiiri bunları çok iyi bilecek Tanzimat'tan sonraki şiire hafif dudak bükecek, çünkü taklit. Hemen hemen hepsi taklit. Cumhuriyet'le başlamış ilk zamanlardaki sentez şiirini Nâzım'ı, Ahmet Muhip'i, Yahya Bey'i bunları doğru dürüst okuyacak ve kendi sentezini yapacak. Bunu yaptığı zaman Türk şiirine halk bayılıyor, tepesine çıkarıyor. Hâlbuki şimdi, şu anda "Kimi Sevsem, Sensin" kitabı hem İş Bankası'nda basıldı, hem öbür tarafta daha bitmedi. Çünkü benim ayrıcalığım görünce üç baskıyı üst üste yaptı herif. Şimdi buna rağmen inanılmaz bir şey bu her iki tarafta da satıyor ve bana getiriyorlar, imzalıyorum görüyorum. Şimdi bu ben, benim bundan önceki kitaplarımda bu olmazdı. Ben bütün kitaplarımda her zaman benim kitabım için kitapçıların taktığı bir isim vardır: Bunlar kumbara kitaptır. Kesinlikle biter. Okur gelir, bunu alır ama nasıl kumbaraya yavaş yavaş akarsa para birikir bu da hızlı olmaz. Bu ürün son beş senede kazanılmış bir ürün, müthiş bir vukuat kitabı çıkarıyorum, romanı çıkardım. Romanın içinde bir defa insanlar zamanındaki gibi konuşuyorlar. Osmanlıca konuşuyor insanlar. Bir çocuk bana dedi ki: Abi be, bunu dedi yedi bin bastırmayı düşünüyorum. Sen delirdin mi dedim, yedi bin kitabı öyle kolay kolay bitiremeyiz dedim. Ne bileyim, benim tecrübelerime de inanıyor o, ben kitapçılık da yaptım uzun süre basıyım mı basmıyım mı tereddütte tekrar bir sormuş şeylere Attila İlhan'ın yeni romanı çıkacak sipariş verir misiniz diye siparişler gelmiş sonra bana telefon etti, abi dedi şimdiden beş bin taneyi sattık, daha kitap ortada yok. Bu vaziyette dedi ben yedi bin basacam dedi, son baskı sekiz bin basmış, birinci basımı hemen bitti inanmadım.

Y.K.B.: Korsanı da var.

Attilâ İlhan: Korsanı var onun da rakamını saptık on beş bin kadar da korsanı dolaşiyor ortalıkta bir de bu var şimdi. O, sekizinci baskıyı yapıyor bizim oğlan. Bana son telefon etti, "İki bin daha basıyorum." dedi, "Gene elde kitap kalmadı." dedi. O da hoş bir şey bunu gülün diye anlatayım size Ankara'dan bir telefon geldi bana, dedi "Kitabı toplıyacaktılar.", "Kim? Gazi Mustafa Kemal'i mi Mustafa Kemal'i toplatacaklar?" dedi. "Dine hakaret varmış içinde.", "Dine falan hakaret falan yok." dedim. "Kim ne yaptıysa o yazılı içinde." kitap toplatılabilir diye bir tecrübem var, Bilgi Yayınevi'nden açtım telefonu dedim ki kıza: "Bana bak kitabı galiba toplayacaklarmış, elindekileri sakla." dedim. Çünkü öyle yapılır sonra onlar çok pahalıya satılır. Kızcağız güldü. "Ne gülüyorsun?" dedim. "Abi elde kitap yok ki!" dedi. Yeniden iki bin bastırıyorum dedi. Şimdi öyle bir şey ben hiç düşünmüyorum, öyle bir şeyi düşünmüyorum. Çünkü benim kitaplarımı ben satış kitabı diye hiç tasarlamadım, hiç de taviz vermem. Ama şimdi alıyorlar ve okuyorlar. E, demek ki bu sentezi bekliyor halk. Sen bu sentezi yaptın mı alır. Ben bunu bizim solculara söylerim partilerine gelirler, bana derler ki: "Bizim partiye gelin." derler. "Siz benimkine gelin." dedim. Nasıl yani? "Ya ben sizden çok müşterisi olan bir adamım." Hiç birinin bu kadar müşterisi yoktur. "Siz benim partiye gelin." derim. "Benim yaptığımı yapsanız daha çok oy alacaksınız, çok açık." Tabii onlar da kızarlar bana ve giderler, bu da böyle.

Y.K.B.: İstanbul şehrine bizden önceki kuşaklar "Ah, o eski İstanbul!" psikolojisiyle yaklaşıyorlar ama biz o "eski İstanbul"u sadece kitaplardan tanıyoruz ve kendimizi "bahtsız" hissetmek bir yana bugünkü İstanbul'u da sevemiyoruz. Bize bu konuda siz ne söyleyeceksiniz?

Attilâ İlhan: İstanbul şehrine bizden önceki kuşaklar "Ah, o eski İstanbul!" psikolojisiyle yaklaşıyorlar... Şimdi o başlı başına İstanbul olayı... O evvela bir kere bunu çok az insan bilir, ben birkaç defa söyledim, herkesi çok şaşırttım, ben İstanbul'a ilk defa çok küçükken gelmişimdir. Babam bizi yazları, o zaman öyleydi adet, İzmir'den İstanbul'a tatil için gönderirdi. O zaman

İzmir'e gelinmezdi, İzmir'den gidilirdi, sıcak diye buraya gelirdik ve o zaman çok küçüktük. Hatırladığım sadece bu Cadde-i Kebir'de yani Beyoğlu'nda bir oyuncak dükkânıdır. Ben çünkü oyuncak canavarıydım, beni oraya götürürlerdi, ben bundan da, bundan da, bundan da diye oyuncakları toparlar İzmir'e götürürdüm. Aklım başıma geldikten sonra ilk defa 1940 yılında İstanbul'a geldim ve İstanbul'u beğenmedim.

Y.K.B.: Beğenmediniz.

Attilâ İlhan: Hayır! Yani İzmir'de yaşayan, İzmir'de büyüyen bir çocuk İstanbul'u beğenmez. İstanbul'u eski, köhne, karanlık ve pis buldum. İzmir çünkü aydınlık, temiz, geniş, ferah bir şehir. Buraya bir geldim ki evler birbirinin üzerine yığılmış, hep siyah o zaman tahta evler, karanlık, iki de bir yangın oluyor. Sonra semtten çok bana kırsal gibi göründü yani Boğaz'da çıkardım diyelim. Kuzguncuk'a Allah Allah! Burası nasıl bir yer? Öbür semtlere giderdik, Emirgan'a mesela Emirgan'ın nesi güzel? Emirgan'a bir gittim ben bir çınar ağacı var, o zaman altında kötü iskemleli bir kahve çay veriyorlar. Yahya Kemal Bey'in hayran olduğu orası. Ben geldim, orayı hiç hayran olmadım, hiç de beğenmedim doğrusu. O zaman dedim ki başka bir şey var. Allah Allah! Bir yaşama bikrimi var, o yaşama birikiminin havasıyla o oluyor, bir şiir birikimi var, o birikimin havasıyla oluyo, yani Nedim yazmış, o okumuş; o yazmış, bir başkası okuyo, oradan bir İstanbul oluyor, başka bir şehir oluyor. Çünkü çok büyütmüşler İstanbul'u, pay-i taht olduğu için tabii. Güzelliği çok olan, fakat iyi kullanılmamış bir şehir burası. Hâlâ da öyle, hâlâ da öyle... Bu yüzden bunu biz şey de bulmuştuk; biliyorsunuz belki bizim sinema filmlerinin bir kısmının görüntü yönetmeni vardır, Fransız'dır. Burada yerleşti, bir Fransız yönetmeni bir Türk kızıyla da evlendi. E, ben Fransa'dayken Türkçe konuşmazdım Fransızca öğreneyim diye. O da aynen benim metodu takip ediydi, burada Fransızca konuşmuyo, şimdi Türkçe konuşacağım sizinle diyo. Öyle bir Türkçe anlatıyor ki hiç bir bok anlamıyoruz. Evet Türkçesi çok kötü fakat onun söylediği bir laf var, çok güzel bir laf, İstanbul gibi sinejenik bir şehir yoktur. Kamerayı nereye koysan kaldır harikadır. Görüntü mükemmel! Böyle bir şey yok hakaten nereye koyarsan koy çok güzel bir sinema tarzı çıkıyor. Burası tamam ama şehir bakımsızdır, pistir, bu kesin. Hâlâ öyledir. Yani ben her yaz İzmir'e gidiyorum yav napıyolar da burası böyle tertemiz apaydınlık oluyor. Ora her zaman temiz, pislik yok. Yazın Kordon'a gene gittim, Kordon'da yeni işte bir sürü kahveler açmışlar, bence bozmuşlar, eski Kordon'da yeni işte bir sürü kahveler açmışlar. Bence bozmuşlar, eski Kordon'da daha bir hava vardı. Ama yine tertemiz, bakımlı, insanlar temiz, bir de övünüyorlar onlar bizim burada yeniciler oy alamaz diye. Öyle bir havaları var. Şimdi bu bakımdan İstanbul'u şehir olarak tabii şeyleri, imkânları çok büyüktür. Güzel, iyi fakat şairin bundan etkilenmesi de mümkün. Fakat onları asıl etkileyen hayatları yani orda yaşadıkları hayat. Dikkat edin benim yazdıklarım da hayat söz konusudur. "İstanbul Ağrısı" diye bir şiir var, herkes bayılıyor. Şimdi "İstanbul Ağrısı"nda ben ne yazdım ki burda anamız ağlıyor, bizim İstanbul'da onu anlatıyor ve buraya dışarıdan gelenlerin hepsinin durumu ayındır, anaları ağlar, o zaman benim şiir aman Yarabbi müthiş bir şiir oluyor. Çünkü zor bir durumda onların imdadına yetişiyor. İstanbul'un özellikleri bunlar bir de tabii şeyler rol oynuyor. Bizim gizlilik zamanında yani solculuğun içerisinde başımız bin bir türlü belâdayken yazdığım şiirlerde ben hep karanlık birtakım adamlar, karanlık birtakım işlerden söz ederim. Onların bazıları gangster, onlar solcu. Solcuların başına gelenleri anlatmaya çalışıyorum. Şimdi bir oğlan var Yaşar diye benim "Gece Buluşması"ni bestelemiş. İşte o izni çok zor verdim çünkü bana göre şiirin hiç farkında değil bu çocuk, çünkü orada ben başı politika yüzünden belâya giren biri randevusuna gidemeyecek onu anlatmaya çalışıyorum kıza o, onu zannediyor ki aşk bokuna gidemiyor. Öyle bir şey verdim ki İspanyol havası gibi yapmış, olmamış bana göre fakat o atmosferden girince işin içene, o zamanda İstanbul'un yaşantısı müthiş oluyor. Bir de bilmiyorum okudunuz mu romanı "O Karanlıkta Biz" romanında da 40'lı yıllarda İstanbul'u anlatıyorum ben, hem politika atmosferiyle hem de savaş atmosferiyle karanlık çünkü karartma yapıyor falan... Bir de o dönemde yeni İstanbul o savaşı yaşarken bir casus kayboldu, kahveler,

meyhaneler o zaman ortaya çok güzel bir hatta sinematografik bir ortam çıkıyor ve bunu yazdın mı da film güzel oluyor ve İstanbul bunun mihveri oluyor.

Y.K.B.: “Bu şehir o eski İstanbul mudur?” diyorsunuz.

Attilâ İlhan: Şimdi o şehir, tabii o andan itibaren eski İstanbul olmuyor. Yani hayatı burada başka türlü yaşamaya başlarlar. Çünkü bakın beni en çok etkileyen şeylerden bir tanesi şudur: Ben Sansaryan Hanı’nda hücrede yatarken daha o zaman gene Işık Lisesindeydim sanıyorum, sabahın olduğunu veyahut gecenin olduğunu seslerden tayin edebiliyordum. Çünkü hücrenin ışığı yoktu, yani yakmıyorlardı. İçerde kapalısın, saatini bile göremiyosun, zaten saatimizi aldılar sonra, şimdi böyle bir ortamda eğer birdenbire köprü civarındaki şehir hatları vapurlarının düdükları çoğalır sabah oluyor, sefere çıkıyorlar. Tramvay raylarında orada Bahçekapı’dan dönerlerken öter tramvaylar “düüüt!” diye, böyle tuhaf bir ses çıkarır. O sesi duyarsan hah tamam akşam oluyor, tramvaylar başladı o tarafa gitmeye. Şimdi böyle hisse düşüyorsun. Şimdi bu şehir eski İstanbul mudur? Bu şehir başka bir İstanbul’dur. Hâliyle öyle, her şey değişiyor, her şey değişmiş Mesela o dönemlerde, benim o şiirleri yazdığım dönemlerde liman Salıpazarı’ndaydı, buradaydı. Bütün gemiler Boğaz’ın ağzında demirlerlerdi. Şimdi “Maçka’dan ne zaman baksam işte gemiler olurdu”, diye bir de mısra vardı. Şimdi bak bir tane gemi yok, hepsi gittiler. Onlar şimdi Yenikapı’ya gittiler, O zaman bir liman atmosferi var, bir şiir atmosferi var. Bütün bunlar bir araya gelince kendiliğinden garip bir atmosfer oluşuyor. Fakat benim anlattığım ordaki İstanbul tabii, Yahya Bey’in anlattığı değil, Yahya Bey’in anlattıkları İstanbul’a ben belki çok sonraları yazdığı şiirlerde, sonraki şiirlerde vardır onlar, niye vardır? Çünkü yıllar sonra, yirmi sene İstanbul’dan ayrı kaldım ben. Önce Paris’e gittim, oradan İzmir’e gittim, İzmir’den Ankara’ya gittim. Yirmi sene yoktum burda. Yirmi sene sonra, 1980’lerde buraya geldim. O yok olduğum zamanlarda bir İstanbul hasreti oldu. O hasret, o eski İstanbul oldu, garip bir şekilde. Çünkü meğerse benim yaşadığım İstanbul’un içinde o da varmış. Nasıl olabilir diye? E oluyor. Çünkü ben o zaman “Aynanın İçindekiler” dizisine başlayacağım. O dizinin içinde eski İstanbul çok. Bir sürü kitap okuyorum, oralarda var, hepsinde, orada tipler buluyorum. O tiplerin yaşadığı yerlere gidiyorum, onlar konaklarda oturuyorlar. Hâlâ onların yalıları var, yalıları görüyorum, yalıların içini. Hatta benim amcamın Çamlıca’da bir köşkü var, o köşke gidiyorum, bir köşk hayatı nedir, biliyorum. Bütün bunları görünce tabii onun getirdiği bir nostalji başlıyor. Daha dışarıdayken başladı o. Çünkü dışarıda nostalji daha yüksektir. Benim bir şiirim var. Mesela “Ç Koçaklaması” diye...

Y.K.B.: Evet.

Attilâ İlhan: Ben onu Fransa’da yazdım. İki sene şiir yazmamışım iki senede “Ç Koçaklaması”nı yazdım ve azami Türk bir şiirdir o. Çünkü Ç harfi Türkçede öyle bir şey yazıyorsun, bunun gibi de orada o atmosferi soluyorsun. Sonra 1981’de geldim son buraya ben yirmi seneyi geçti. O son yirmi sene içinde bu defa roman genişliği için, romanın içinde o eski İstanbul’u yaşamaya başladım. Tamamıyla savaş yılları, öncesi, mütareke, mütarekeden önceki yıllar, Selanik, bütün o eski Osmanlı İstanbul’u. E, bunu belgeleri okudukça hatta Yahya Kemal Bey’in nereden, nasıl esinlendiğini de hissedebiliyorsun bazan; bak buradan esinlenmiş, bundan ona ilham bir gelmiş, o ilhamlar sana da geliyor. Sen de onları yapıyorsun bu bir, bir de bunun dışında benim sentezi tamamlamak çabam, yani benim sentezim içerisinde şehir şiiri var. Tamam, divandan da ses geliyor o da var tamam o dönemi iyi biliyorum. Mesela son kitabın içinde eski İzmir’i yazmaya başladım. Orda o eski İzmir’in hayatıyla ilgili bir şeyler gelmeye başladı. Mısralar kendiliğinden oluyor. Niye? Çünkü İzmir’e gidiyorum, burası neresi yahu diye kardeşime soruyorum orda, çünkü o orda yaşıyor. Ya burası bizim İzmir değil ki burası başka bir yer olmuş, tamamen başka, kentler başka, insanlar başka bir defa İzmir’i bulmak çok zor. Çünkü İstanbul gibi o yüzden bütün bunları toparlayınca ortaya büyük bir sentez çıkıyor. O sentezin içinde İstanbul da var, ama Paris de var. Mesela o şiirlerin bir kısmı Fransızcaya çevrilmiştir. Paris’teki arkadaşlarım dedi, “Yav sen bunu nasıl yakaladın?” dediler bana. E, yakalıyorum işte, şairlik o! Benim buraya gelme sebebim de Fransızca bir şiirdir onu bilir misiniz? Bilmiyorsunuz çünkü ben son gittiğimde üç sene olmuştu.

Saniyorum orda oturuyordum. Çalışma kartım vardı. İkamet kartımı alıyordum yani işim de vardı, para da kazanıyordum. Her şey yolundaydı yani. Pierre'den gelmiyebilirdim birçokları gibi ama bir gün şehir meydanına gelirken ışıklar yandı, kalabalık insanlar falan, birden içimde bir şiir oluşuyor çünkü ben de öyledir, ben şiiri oturup da yazmam. Birtakım mısralar oluştu, Onları kafamda tutuyorum eve gidince yazıyım dedim. Eve gittim, evde beş mısra mıydı, altı mısra mıydı yazdım. Ben şimdi şiir Fransızca haa dedim boku yedik!... Şiir Fransızca geliyorsa Türkçeden kopuyosun, dönmek zamanı gelmiş çünkü bir yabancı dili öğrenmek bilinçaltını o dile teslim etmektir. Eğer bilinçaltına girmemişse ki bunu şöyle ifade ediyor gâvur, rüyalarında Türkçe mi konuşuyorsun, Fransızca mı diye soruyor. Fransızca konuşuyorsan tamam, dili öğrendin, hâlâ Türkçe konuşuyorsan ayvayı yedin, sen öğrenemiyorsun, ben şiiri Fransızca yazmaya başladım dedim. Alarm, alarm bu! Ve hemen döndüm. O sırada babam da vefat etmişti. O da bir bahane oldu, annem yalnız kaldı diye. Çünkü bir tek evli olmayan bendim. Kalktım geldim ve çok da iyi ettim düşüncesindeyim. Çünkü ben Fransız şairi olmak niyetinde değilim. Ben Türk şairiyim ve bunu da ispatlamak istiyorum evet. Eski İstanbul'u sevmek, sevmemek meselesi o çok beşeri bir durum. Onu da tek kelimeyle şöyleyim: Yaşlılar hep eskisini severler, o yaşlılıkla ilgili bir şey, çünkü yaşlanınca bir insan çocukluğunu hatırlar, gençliğini hatırlar, hep bunlarla yaşamaya başlar tabii o yav şimdi bunu bizimkiler de yapıyorlar, ben dalga geçiyorum, sen moruklamışsın diyorum. Çünkü bana diyo ki eskiden Taksim harikaydı, ne ulan ne vardı Taksim'de, bi bok yoktu! Bildiğimiz Taksim... Daha önce karşı tarafta kışla vardı. Zaten şurasında da talimhane diye kimse izah edemiyor, onların talim yeri aslında kışlanın talim yeriymiş orası bir yani bina mina olmayan bir yer. Yani eski İstanbul daha güzeldi diye bir şey yok. Eski İstanbul bir kere pislikten perişandı. İkinci Dünya Savaşı içinde Türkiye'de pislikten hastalanan tek şehir burasıydı. Tifüs çıktı burdan, insanlar öldüler, tifüsten yani ışık hızı gibi bir hızla uyuz olduk. Olunur mu? Olunuyor işte. Çocuklar uyuz oldular, uyuz muayenesinden geçerdik.

Y.K.B.: Sizce “şiir İstanbul” mu güzel, “nesir İstanbul” mu?

Attilâ İlhan: Güzellikleri ayrı ayrı çocuklar, şiir İstanbul'uyla, nesir İstanbul'unu kıyaslarken aynı güzellik kriteriyle değerlendirmek mümkün değil, farklı şeyler. Çocuğun biri bana bir muziplik yaptı, benim romanlardan birinde İstanbul'dan bir yeri anlattığım bir bölümü ayıklamış, çıkarmış, mısraları alt alta şiir gibi yazmış, abi bunu ne zaman yazdın sen bu şiiri diye bana getirdi, gösterdi, baktım hakaten şiir havası var ama dedim bu nesir, nerden anlıyorsun dedi? Mantığı dedim nesir çünkü, şiirin mantığı başkadır, şiir söylerken başka bir mantıkla söylersin vay be anladı dedi, o bayağı bana yutturacam sanıyordu. Çünkü nesrin içinde şiirsellik kullanmak başka bir şeydir, şiir yazmak başka bir şeydir, farklıdır şiir müziğe daha yakın bir şey çünkü ritmi hep göz önünde tutmak zorundasın.

Y.K.B.: Siz Türkçenin en büyük şairlerinden birisiniz. Bir dil gerçek kıvamını şairlerin sözlerinde buluyor. İstanbul Türkçesi şüphesiz bu kıvama erişmiştir. Sizce özelde şairler, genelde Türk insanı bu Türkçenin hakkını veriyorlar mı? Onun rengini, kimyasını, kokusunu, yapısını duyuyorlar mı?

Attilâ İlhan: Türkçe meselesine gelince, bu başlı başına bir sorun. Yani bugün Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri. Osmanlıcadan kurtulalım derken kuş diline döndük! Kimse kimseyi anlamıyor, acayip bir dil söyleniyor, o zamanlarda bir de televizyon Türkçesi peyda oldu, evlere şenlik bir şey, biz Yeşilçam Türkçesi kötü derken başımızda daha da büyük bir belâ var: Yeni nesil tamamıyla dublaj Türkçesi konuşuyor ve bunların hepsi kötü! Hiç birisinde de edebî bir Türkçe için malzeme yok! Yani onlarla edebî bir Türkçe yapamazsın. Çünkü Fransızlarla ilk defa konuşurlarken dilinizde kaç kelime var dedi bana Fransız şair gençler çünkü bütün mesele elindeki nüansı ifade edecek malzemeye bağlı. Bizim o zaman 20-30 bin, 40 bin belki falandı. Diyor ki, Osmanlıca 120 bin filandı. Fransızca 300 bin filandır. Her kavramın, her nüansın bir kelimesi var. Bizde yok, bir de üstelik bu öztürkçeye özleştirme kaygısından mevcutları da attık. Tabii ki hep aynı örneği veririm ben, eskiden melal diye bir kelime vardı, hüzn diye bir kelime vardı, keder, elem, hicran nüanslara

bakın bunlardan yirmi tane söyleyebilirim, böyle şimdi bir tek hüzün kaldı, o da zor tutunuyor, olmaz! O zaman sen şiir nasıl, roman da hele roman nasıl yazacaksın? Edebiyatımızın gecikmesi veya başarılı olamamasında da bu yatıyor. Yani yazarın kullandığı dil halka geçmemiş, halk o dili bilmiyor, bakıyorlar yabancı geliyor. Çocuğun birisi bana bir şey söyledi, dedim ki ha tamam sen en doğrusunu yapmışsın. Dedi ki, “Allah'ın Süngüleri”ni şimdi aldım okudum. Önce dedi, sözlüklerle okumaya çalıştım dedi, baktım dedi ooo çok uzun sürecek bıraktım, rastgele okudum, anladım dedi. Anlarsın işte dedim çünkü içindeki Türkçe onun dedim. Senin ceddinin Türkçesi, eninde sonunda anlarsın orda ne yazıldığını ve bir sürü de kelime öğrenirsin Osmanlıca. Onu edebiyatçının kafasına sokamazlar. İngilizce mantığını da sokuyorlar, edebiyat dili zannedip onu kullanmaya kalkarsan yandın. Okumazlar sonra alırlar kitap orda durur olmaz.

Y.K.B.: Şiirlerinizde sık sık yabancı kökenli, özellikle de Batı kökenli kelimelere rastlıyoruz. Bu konuda neler söylersiniz?

Attilâ İlhan: Şimdi yabancı kökenli kelimelerin olması çok doğal, bir şair için kelimenin yerlisi yabancıdır yoktur. Bir şair için kelime asıl şeyle önemlidir, taşıdığı yükü, dilin içinde taşıdığı çağrışım yüküyle önemlidir. Şiirde eğer sesi uygun çağrışım yükü, anlatmak istediği duyguyu tam tanımlıyorsa ben onu lup diye oturturum.

Y.K.B.: “Flash-back” gibi mi?

Attilâ İlhan: “Flash-back”te bunu kullanırsın bu bir terim bir kere bir laf değil, bu sinemadan gelen bir terim, Türkçesini bulamadılar hâlâ. Yani geri dönme değil, başka bir şey bu “Flash-back”i kullanıyor. İngilizce bunları ifade etmeye daha uygun bir dil sanıyorum bu kısa formülleri. Bunun gibi daha pek çok kelime vardır orada. Hatta bazı hâllerde ben yüksek sesle konuşarak şiir yazdığım için; mısra telaffuz ederken üç ayrı kelimeyi aynı yerde kullanırım, yüksek sesle yani bir tane mesela diyelim Osmanlıca bir tane Türkçe bazen de bir tane diyelim ki Fransızca kelime. Burada şimdi bunu mu diyim, yoksa şunu mu söyleyim? Bir kere şu sıkıntıyı biliyorum. Osmanlıca olursa çocuk anlamayabilir, Fransızca olursa okuyamayabilir. Bunları biliyorum ama ben okuduğum zaman, bunu okuduğum zaman benim ifade etmek istediğim şeyi en güzel hangisi çağrıştırıyorsa hiç tereddütsüz o kelimeyi koyuyorum ve bunun kavgasını da herkesle yaparım çünkü ötekileriyle bu duyguyu nakletmek mümkün değil. Bu yüzden de mesela Hasan İzzettin Dinamo'nun, Nâzım'ın yaptığı bir uygulama var; şiddetle karşıyım, yanlış yaptılar, evvelden yazdıkları içinde Osmanlıca olan kelimeleri sonradan değiştirdiler. Şiirlerinde olmaz, şiirler düştü. “Yirminci Asra Dair” diye bir şiiri vardır Nâzım'ın “Yirminci Asra Dair” diye çok güzel bir şiir. Yüzyıl diye değiştirmiş. Olmaz Nâzım! Sen yüzyıl dediğin an gitti o şiir, başka bir şey oluyor, olmaz! Onun için ben kesinlikle değiştirmem, nasıl kullandıysam öyle kullanırım. Hatta şimdi de sırası gelirse asır kelimesini çok rahat kullanabilirim. Çünkü eğer asır daha iyi yapacaksa o çağrışımı çünkü yüzyıl bir türlü zaman içinde geriye gitmek çağrışımı yapmıyor, yüzyıl matematik çağrışımı yapıyor, olmuyor bu incelikleri düşünmek lazım... Onun için ben hiç onlara bakmam, Fransa'da geçen şiire bana, sık sık birtakım dangalak öğretmenler vardır, onlar bana onu sorarlar. Niye Fransızca kelime kullandın? Yahu ben Kürtçe de kullandım, atmosferi hangisi en iyi veriyorsa tabii ben onu kullanacağım. Orda niye Kürtçe kullandın veyahut niye köylü ağızla yazdın demiyorsun da burda niye böyle diyorsun? Çünkü onun züppeliğine dokunuyor, sorun o evet.

Y.K.B.: Attilâ İlhan hakkında tez, araştırma/inceleme, tahlil vb. birçok çalışma yapılmıştır. Size göre araştırmacıların gözünden kaçırıldıkları bir şeyler var mı?

Attilâ İlhan: Tez, araştırma/inceleme, tahlil yapılmıştır. Gözden kaçırıldıkları şeyler var mı? Var tabii olmaz mı? Herkes kendine göre bakıyor olaya. Bir de hepsinin önceden beri Attilâ İlhan tasarımı var. Çok şaşırırlar beni tanıyanlar. Yan yana geldiğimiz zaman çünkü bir kısmında burnundan kıl aldırmayan, kendini çok beğenen kaz kafalı bir herifimdir ben, öyle düşünmüştür kafasında, yanına geldiğim zaman, aaa öyle değilmiş olur ve yüzüme de söyler: “Biz sizi kibirli sanıyorduk.” diye, bir kısmı gördüğü her karıya akan, sarkan böyle zampara, tipik bir herif

zannederler. Hâlbuki ben ruhum düşse almam, karılara çok yukarıdan bakarım ve çok zor sokulurum. E, böyle uzak bir adamımdır. Bundan kadınlar hayal kırıklığına uğruyor, pek çoğu hemen o dakika bir aşk yaşayacağım falan diye gelirler, ben bir şey mi istiyorsunuz diye öyle bir resmiyetle sorarım ki resmen eşekten düşmüş karpuzla dönerler. E, öyledir bu eğer kafasındaki kişi Attilâ İlhan imajını yaratmamışsa ve doğrudan doğruya eserlerim üzerinde, metin üzerinde çalışmışsa bunlar daha ziyade kaçırmıyorlar. Çünkü asıl olan orada o, bu adam edebiyat olarak ne yapıyor, neyi anlatmaya çalışıyor, geride mühim olan o, şimdi bazıları “Şakacı bir adamdı.” yahu orda ne alakası var onun şakayla, o orda başka bir şey yapıyor adam! Bunun şakacılıkla filan bir ilgisi yok. Orada yazdığı şey çok vahim sen onu gör çünkü bu bizim solculuk zamanındaki sıkıntıları çekerken bir nevi savunma silahımızdı, işi şakaya dökmek, işi gırgıra dökmek. Çünkü öyle boktan şeyler yaşıyorsun ki, bir gün otururken kapı açılıyor, hücrede adam diyor ki tıraş makinanı ver. Allah Allah! Tıraş makinasını ne alıyorsun ki sakal mı bırakacağım orada ben? Alıyorlar sonra öğreniyorsun ki el altından Hasan Basri pencere önünde intihar etmiş başkalarına da sanki bu da intihar ederse jiletle diye, jiletleri alıyorlar. İşte drama bak ve Hasan Basri’yi de sevgilisini takip ederek yakalıyorlar, kaç türlü dram iç içe. Şimdi “Yasak Sevişmek” bunu anlatıyor. Şimdi “Yasak Sevişmek”teki ben yazdığım zaman babası bırakmıyor da kızla buluşmaya onu soruyo çocuklar “Yasak Sevişmek” kızı bırakmıyorlar, buluşamıyorlar ve kıza o şiiri gönderiyor zavallı! Hasan Basri’nin şiiri o böyle birtakım şeyler oluyor. Yani bütün mesele metinde anladıkları nelerdir? Bir kere eğer taraflı yaklaşıyorlarsa yani inançlarına uygun yaşıyorlarsa Müslümanlar beni halis gâvur düşünürlerdi. Şimdi düşünmüyorlar değişti ama başlangıçta gâvurun teki diye Fransa’da yaşamış falan feşmekân, işi gücü içki, sıçkı. Mehmet Kaplan beni alkolik sanıyordu. Derslerinde öyle anlatıyordu, çok alkoliktir. Sıradan içki içmem. Onlarla da ilgili size komik bir şey anlatayım da gülün. Nâzım Hikmet’i kurtarmağa uğraşıyoruz Fransa’da zar zor bir Nâzım Hikmet toplantısı düzenleme imkânını sağladık. Fakat Fransızlar dediler ki bize: “Çocuklar eğer orada siz bir artistlik bölüm yapmazsanız toplantıya Fransızlar gelmez. Çünkü Nâzım’ı pek tanımıyorlar, onlar böyle eğlence ister.” Biz beş on kişiyiz, yapabileceğimiz çok bir şey de yok. Benim bir arkadaşım Mırc hep geçer şiirlerimde, köylü şarkıları söylerdi, o Ankara’nın taşrasındandı. Dedik ki, hadi sen bunu söyle, bir başka arkadaşımızın karısı biraz alafrağa Türkçe tangolar söylerdi. Sen de onu söyle dedik. Onu ayarladık, bana da dediler ki sen de Nâzım’ın şiirlerinin Türkçe ahengini onlara anlatabilmek için Türkçe bir şiir oku. Tamam ben de onu okuyacağım, tabii ben öyle bir şiir seçtim ki Nâzım’ın bir şiiri vardır: “1917 Sovyetler ve Lenin...” diye başlar yani astıracak bir şiir adamı. Öyle bir şiir seçtik, o gün geldi; küçük bir salondu, çok büyük değildi. İyi kötü doldu salon. Bizi takdim eden de Fransız Komünist Partisi üyesi, bir şair var, Romanyalı. Romanyalıları Türklere çok yakın tanıyor. Fransızlar onu yollamışlar, o bizi takdim edecek. Bana dedi ki, senin adın neydi dedi. Ben adımlı söyledim, ama bu adla tanıtmayın beni dedim yani başım derde girer, başka bir isim bulalım. Tamam ne olsun dedi? Ben benim kullandığım britakım takma isimler vardı, onlardan birini yazdım verdim. Sıra bana geldi Tristan Tzara şair beni takdim edecek tabii ki Ahmet Baltacı dedi. Allah Allah! Bu nerden çıktı? Ahmet Baltacı diye benim bir adım yok. O Baltacı Ahmet Paşa mı, Mehmet Paşa, ondan hatırladı öyle bir şeyi. O sonra kâğıdı kaybetmiş orda, birden de ismimi söylemesi lazım, onu hatırlamış. Aklına ilk gelen Türk ismini söylemiş. Ben bir çıktım sahneye en ön sırada Mehmet Kaplan oturuyor. Karşımda böyle eyvah dedim hayatım kaydı! Bu herif komünist düşmanı müthiş bir herif, sağcı, sağcının önde gideni. Adam beni görünce hemen başını çevirdi şöyle. Ben çıktım, şiiri okudum, içeri girdikten sonra dedim ki çocuklar tamam, benim duam okundu, ben bir daha Türkiye’ye filan gidemem. Sonra ne oldu, sonra işler karıştı, Türkiye’ye dönmem gerekiyordu. Bir süre gitmemekte ısrar ettim, sonra da dedim ki bir arkadaşımız gidiyordu, onu da çünkü daha limandan alıyorlar, götürüyorlar polisler Hasan’ı yolladık, Hasan geldi limandan alıp götürmüşler. E, iyi dedim, para yok zaten, bir yerde yatacak yer olacak. Netice bindim vapura buraya geldim. Burdan limandan alıp götürdüler filan neyse o taraf önemli değil. Asıl Mehmet Kaplan önemli! Ödüm kopuyor ki Mehmet Kaplan bir ifşada bulundu mu, yoksa susuyor mu? Bir şey olmadı yani ondan dolayı bir şey olmadı ve çok şaşım ben bu işe. Bunu bir yerde sonra Namık

Kemal Zeybek'le arkadaş olduk bir vesileyle Namık Kemal Zeybek'e söyledim, sizin bu dedim Mehmet Kaplan beni çok korkutmuştur böyle bir olayla güldü, siz dedi onu çok korkutmuşsunuz. Niye dedim? E dedi, siz çıkıp orda şiir söylemişsiniz ve tanımışsınız. Burda dedi korku içinde dolaştı, Nâzım Hikmet toplantısına geldi diye söylerse ne yaparım diye dedi. Her ikimiz birbirimizden korkuyoruz düşünün Türkiye'nin hâlini o zaman.

Y.K.B.: Attilâ İlhan'ın yeni bir şiir çalışması var mı? Bu çalışmanın farklı bir çizgisi var mı?

Attilâ İlhan: Tabii arada şiir yazıyorum, onları bir defterde topluyorum. Yeteri kadar kabalaşınca ve olgunlaşınca “Kimi Sevsem Sensin...”e ekliyeceğim onları. Yeni kitap yapmayacağım. Yani 12 kitap yeter diye düşünüyorum. Biraz daha kalınlaşır. Farklı bir çizgi, o benim elimde değil, yani ben bu işlerde çok mesleki çalışmam, daha ziyade kendime bırakırım. Bazen şiir birdenbire serbest gazel gibi gelir, bazen serbest gazel gibi gelmez. Son derece modern bir şiir olarak gelir. Nasıl gelirse öyle yazarım. Sonra birbirine benzeyenleri topluyorum, bir çerçeve içine alıyorum, öyle oluyor işte. Yoksa şöyle yazacağım bundan sonra diye hiçbir zaman demedim. A bak bu nasıl oldu dedim yani şaşırıyorum çıktuktan sonra da bazen. Size daha komik şeyler söyleyeyim. Bazı şiirlerim var, ben bir kere gündelik hayatımda şiir okumam son derece nadirdir, ben şiir okuman, kendi şiirlerimi hiç okumam, ezbere de bilmem. Zaman oluyor bazen, ya bir şarkıda yahut bir radyo programında bir yerde, benim şiirimi okuyorlar. Orada bir şeye rastlıyorum vay be amma yapmışım, farkında değilim o anda kendiliğinden olmuş, gelmiş ben farkında değilim aslında onun ne kapsamlı bir şey olduğunu o gelmiş bu güzel diye koymuşum, sonradan hele de yaş girince araya amma oturtmuşum ha oraya diye, böyle kendi kendime şaşıtığım olur. Bazen de sevmediğim şiirler meşhur oldu mu çok kızarım ama yapacak bir şey yok. Bi de bir şey söyleyeyim buna da gülün. Bir sürü site var şimdi, belki bakıyorsunuzdur internette Attilâ İlhan'la ilgili. Onların içinde işte sevilen şiirler diye hit bile yapıyorlar, ha onların içinde birkaç şiir var benim değil, kimin olduğunu da bilmiyorum. Allah Allah! Ben bunu ne zaman yazdım diye kendi kendime şaşırıyorum.

Y.K.B.: İstanbul bugün bir Türk şehri midir?

Attilâ İlhan: Şimdi İstanbul kozmopolit fakat eskisinden daha Türk, buna şaşacaksınız çünkü 1940'ta buraya geldiğim zaman Beyoğlu Rum'du. Şey eee söyle adını Kurtuluş Ermeni'ydi, Samatya Ermeni'ydi, şey de eee bu Balat Musevi'ydi. Şimdi onların hepsi gittiler, şimdi daha Türk. Bir de üstelik o zaman burda Anadolu çok azdı. Yalnız Sivas vardı. Sivaslılar çünkü çok da garip bir iş yaparlardı. Sivaslılar köprüdeki dolmuşu yaparlardı, kayık dolmuşu. Bugün hiç alakası yok orda yeni kayık falan. Bunlar böyle bir dolmuş yaparlardı, şimdi evelallah Sivaslılar neredeyse bir şehri dolduracak kadar çok burda. Kürtler inanılmayacak kadar çok. Onun için genel olarak daha çok Türk şehri, o özellikleri koruyor.

Y.K.B.: İstanbul'u hangi yüzyılda yaşamak isterdiniz?

Attilâ İlhan: Hangi yüzyılda, ben eskide yaşamayı hiç istemem. Bu solculuğun bir gereği gibi zannediyorum. Nâzım da “Yirminci Asır” şiirinde aynı şeyi söyler, Yirminci asırlıyım ve onunla övünüyorum. Çünkü bence asrı çok güzel yazmış. Burada da yaşadım, neleri yaşadım. Bir de benim astronomi merakım vardır, oralara gitmek falan, ooo çok güzel şeyler oluyor. O zaman nerden göreceksin bunları. Onun için asrımı severim.

Y.K.B.: İstanbul'u benzettiğiniz bir şehir var mı?

Attilâ İlhan: Benim yok, genellikle Rio de Janerio'ya benzetirler, zannetmiyorum benzediğine. Latinlerin çünkü kendilerine mahsus bazı özellikleri var, onlar bizde yok. Orda o başka bir hava vermiştir oraya. Benim benzettiğim bir şehir yok İstanbul'a.

Y.K.B.: İstanbul'u Paris, Londra, Venedik gibi Avrupa şehirlerinden farklı kılan özellikler nelerdir?

Attilâ İlhan: Farklı kılan özellikleri, ha şimdi bak İstanbul bir Batılı şehir izlenimi verir mutlaka. Şimdi hele yabancıların birçoğu Avrupa şehri diyorlar. Bana sorarsanız Cumhuriyet Türkiye'sinin çocuklarının çoğu görmediler, şimdi şimdi görüyorlar. Daha çok İstanbul bir Balkan şehri, bir Anadolu şehri değil. Çünkü Osmanlı Rumeli'ye dönük gelişmiştir. Onun için orayı örnek almıştır. E, zaten burası da Bizans'tır, öyle olunca mesela İstanbul'un Bükreş'e, Sofya'ya, Belgrat'a daha çok benzeyen yanı var, öbürlerine az benziyor, yok fazla benzemiyor İstanbul, burda birkaç tane pastane açmışlar. Paris Pastanesi gibi olsun diye komiklik, şimdi Etiler'de birtakım meyhaneler açıyorlar, bunlar İspanya'ya benzetildi komiklik. Buradaki Türk lokantalarına benzer, ben Paris'e gittim, Ermeniler bir sürü lokanta açmış Türk lokantası diye. Ermeniler yapıyorlar yemekleri iyi ama personel kötü. Şimdi ben orada toprağı bol olsun Sofi benim arkadaşım. Sofi Ermeni, Yozgatlı. Türkçeyi İstanbul Ermenisi gibi konuşuyordu. Biz çok şaşardık. Anadolulu gibi konuşuyordu "Nerden geldin gardaş?" diyen birisi karşımızda böyle bir kadın ve Ermeni, biz çok şaşardık. Çünkü bize Ermenice dendiği zaman Ermenilerin Türkçe konuşması İstanbul'daki hayır öyle konuşmuyorlar. Sana güzel yemek yedireyim der kadıncağız. Karnıyarık yapacam, patlıcan bir metre Fransa'da, hadi yap bakalım. Biberler muşambadan yapılmış gibi. Bizim patlıcan, bizim biber orda yok. Bu yemeği aynı lezzetle mümkün değil yapamıyorsun. O yüzden yani onlar, apayrı bir yer orda nasıl olmuyorsa Türk lokantası gibi ki burdan götürürler. Ben Sofi'ye burdan pirinç götürdüm. İkinci gidişimde Fransa'da, çünkü harp yüzünden, harp sonrası ama kıtlık vardı pirinç yok. Bir de nerde o pilavlıklar diyor. Sofi bizim burda 20 kilogram izin verdi bize götürmek için. 20 kilogram pirinç götürdüğümü bilirim. Çünkü olmuyor, burda şimdi Ayumi benim ahabım Sofya'nın tiyatrosunda oynuyor. Ayumi ile konuşuyoruz, suşi yapıyorlar, onların bir yemeği var. Çiğ balık nasıl dedim, buradaki suşiyile aynı mı? Yok canım ne alakası var. Hâlbuki hiç alakası yok, burda pişiriyorlar bir kere dedi, pişmez dedi. Bizimkiler çiğ et yiyemiyormuş. Onlar çiğ yiyorlar. Çiğ köfte yeriz o ayrı tabii.

Y.K.B.: Anadolu (taşra) / İstanbul ayrımı üzerine ne düşünüyorsunuz?

Attilâ İlhan: İstanbul-taşra ayrımı, bu hep vardı. Yani yeni bir şey değil bu hep vardı. Taşralılar eskiden daha azdı şimdi daha çok, hatta bunlar çoğunlukta mahalle mahalle, semt semt işgal ediyorlar. İstanbul'u. İstanbullular çok azaldı ve eski özelliklerini de yitirdiler. Yani size İstanbulluların mesela konuşma tarzından hemen ayırabilirdim. Hatta size şunu söyleyeyim çok enteresandır, 40'lı yıllarda başlangıçta biraz alıştıktan sonra şehre, Beykoz'da mı oturuyor, Kasımpaşa'da mı oturuyor, Kadıköylü mü bir bakışta ayırabilirdim. Konuşmalarından da ayırabilirdim. Şimdi mümkün değil, hepsi karmakarışık oldu konuşmaları karıştı. Doğru dürüst konuşan da yok yani. Öyle bir acayip şehir oldu, tipik oldu.

Y.K.B.: Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Attilâ İlhan: Ben de teşekkür ederim çocuklar, hoşça kalın!

Attilâ İlhan, Yahya Kemal Beyitoğlu, Gökhan Engin. 5 Şubat 2003, Taksim/İstanbul